

КОРУПЦИЯ И КОНТРАБАНДА: МОНИТОРИНГ И ПРЕВЕНЦИЯ

**Методики за оценка
и модели на противодействие
на трансграничната престъпност
в България**

ЦЕНТЪР ЗА ИЗСЛЕДВАНЕ НА ДЕМОКРАЦИЯТА

2000

CSD АНАЛИЗИ/REPORTS:

1. България и структурните фондове на Европейския съюз. С., 1999.
ISBN 954-477-050-X
2. Структурните фондове на Европейския съюз: кратко ръководство. С., 1999.
ISBN 954-477-036-4
3. Социални проблеми на присъединяването на България към Европейския съюз. С., 1999.
ISBN 954-477-052-6
4. Подготовка за преговори за членство на България в Европейския съюз. С., 1999.
ISBN 954-477-056-9
5. Присъединяването на България към Европейския съюз: ролята на политическите партии. С., 1999.
ISBN 954-477-054-2
6. Капиталовите пазари в процеса на присъединяване на България към Европейския съюз. С., 1999.
ISBN 954-477-058-5
7. **Корупция и контрабанда: мониторинг и превенция. С., 2000.**
ISBN 954-477-077-1

Редакционен съвет:

Бойко Тодоров
Огнян Шентов
Александър Стоянов

ISBN 954-477-077-1

© **Център за изследване на демокрацията**
Всички права запазени.

ул. „Лазар Станев“ №1, 1113 София
тел.: (+359 2) 971 3000, факс: (+359 2) 971 2233
www.csd.bg, csd@online.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР	5
1. КОРУПЦИЯ И ТРАНСГРАНИЧНА ПРЕСТЪПНОСТ В БЪЛГАРИЯ	7
1.1. ДЕФИНИЦИЯ И ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА КОМПЛЕКСА “КОРУПЦИЯ/ КОНТРАБАНДА”	7
1.2. ГЕНЕЗИС НА “КОНТРАБАНДНИТЕ КАНАЛИ” В БЪЛГАРИЯ	9
1.3. ФОРМИ И СХЕМИ НА ТРАНСГРАНИЧНАТА ПРЕСТЪПНОСТ	13
1.4. КОРУПЦИЯ И КОНТРАБАНДА: ОПИТ ЗА ПАРАЛЕЛНА КЛАСИФИКАЦИЯ	15
1.5. КОНТРАБАНДА И ПОЛИТИЧЕСКИ ЕЛИТ	16
1.6. РОЛЯТА НА МИТНИЦИТЕ	18
1.7. СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ ПОСЛЕДСТВИЯ ОТ ТРАНСГРАНИЧНАТА ПРЕСТЪПНОСТ	21
1.7.1. МАСОВА КОНТРАБАНДА И СКРИТА ИКОНОМИКА	21
1.7.2. НАРКОТРАФИК И НАРКОМАНИЯ	24
1.7.3. ТРАФИК НА ХОРА И НЕЛЕГАЛНА ЕМИГРАЦИЯ	25
1.7.4. ТРАФИК НА ХОРА И ПРОСТИТУЦИЯ	27
2. МОНИТОРИНГ НА КОНТРАБАНДАТА	28
2.1. МЕТОДИ НА ИЗМЕРВАНЕ НА “СИВАТА ИКОНОМИКА”	28
2.2. МЕТОДИКИ ЗА ИЗМЕРВАНЕТО НА КОНТРАБАНДАТА	30
2.3.1. ОЦЕНКА НА КОНТРАБАНДАТА В БЪЛГАРИЯ ЧРЕЗ “ОГЛЕДАЛНА СТАТИСТИКА”	30
2.3.2. МЕХАНИЗЪМ ЗА ОЦЕНКА НА КОНТРАБАНДАТА ЧРЕЗ ИЗВАДКОВИ МЕТОДИ (ИЛЮСТРИРАН С АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ЦИГАРИ И АЛКОХОЛ В БЪЛГАРИЯ)	33
2.4. РАЗВИТИЕ НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ФОРМИ ЗА БОРБА С КОНТРАБАНДАТА И КОРУПЦИЯТА	34
2.5. СЪЗДАВАНЕ НА СПЕЦИАЛИЗИРАН ИНДЕКС НА КОНТРАБАНДАТА	37
3. НАСОКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА КОНТРАБАНДАТА И СВЪРЗАНАТА С НЕЯ КОРУПЦИЯ	38
3.1. ПРАВНИ МЕТОДИ НА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ	38
3.2. ОРГАНИЗАЦИОННО-СТРУКТУРНА РЕФОРМА	40
3.3. ОРГАНИЗАЦИОННО-МЕТОДИЧЕСКИ ФОРМИ	42
3.4. РЕФОРМА НА МИТНИЦИТЕ	42
3.5. В КОНТЕКСТА НА ПРАВНО-ИНСТИТУЦИОНАЛНАТА РЕФОРМА	44
3.6. ЗАСИЛВАНЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО	46
3.7. РОЛЯТА НА ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО	48
БЕЛЕЖКИ	49

Центърът за изследване на демокрацията благодари за бележките и предложенията на:

Божидар Чергов, началник отдел “Инспекторат”, ГУ “Митници”

Боян Станков, професор по криминология, Варненски свободен университет

Димитър Бъчваров, директор на дирекция “Икономическа политика”, Министерски съвет

Ивайло Ангелов, началник управление “Митнически и валутни нарушения”, ГУ “Митници” (до февруари 2000 г.)

Румен Ненков, председател на 2-ро отделение, Върховен касационен съд

ПРЕДГОВОР

Предложената разработка е осъществена в рамките на процеса *Коалиция 2000*, обединяващ представители на неправителствени организации, държавни институции, независими експерти и журналисти. Тази инициатива, започнала през 1997 г., цели ограничаването на корупционните практики в обществото и тяхното овладяване. В този смисъл *Коалиция 2000* е органична част от усилията за осъществяване на модерна институционално-правна реформа и утвърждаването на гражданска демократична култура в контекста на присъединяването на България към Европейския съюз и на нейното интегриране в политическото пространство на развитата демокрация.

В рамките на процеса *Коалиция 2000* бе установен периодичен мониторинг на обществените представи и нагласи спрямо корупцията, в резултат на който бе констатирано голямото значение, което българите отдават на трансграничната престъпност и свързаната с нея корупция сред държавните служители. Според общественото мнение в страната корупцията в митниците е най-тревожният пример за злоупотреби от този характер в рамките на държавния сектор и на обществения живот като цяло. За опасността на този тип престъпления говори и фактът, че според експертни оценки по-голямата част от скритата икономика в страната е свързана с контрабанда на стоки и получени от подобни операции финансови средства.

Голямата социална опасност, генерирана от преплитането интересите на извършителите на трансграничните престъпления и тези на корумпираните служители, обуслови необходимостта от анализиране на феномена, както и от набелязване на адекватни мерки за неговия мониторинг и практическо противодействие на контрабандата. Важността на този проблем е изтъкната и в годишния Доклад за оценка на корупцията – 1999 г. на *Коалиция 2000*, в който се говори за “процъфтяваща търговия с масови стоки с открито контрабанден произход”(с.19).

Настоящата брошура обобщава проучванията и дискусиите на профилирана експертна група към **Центъра за изследване на демокрацията**, който изпълнява ролята на Секретариат на *Коалиция 2000*. Формулираните в брошурата мнения и предложения изразяват позициите на авторския колектив, който включва: **д-р Веселин Минчев, Икономически институт на БАН, Георги Бояджиев, ръководител отдел “Разследване на престъпления против монопола на външната търговия и народното здраве”, Специализирана следствена служба, Йово Николов, специален кореспондент, в. “Капитал”, Красимир Добрев, редактор, в. “Сега”, гл.ас. Петкан Илиев, УНСС и ст.н.с. Тихомир Безлов, Център за изследване на демокрацията.**

На анализ са поставени процесите, които обуславят контрабандата и свързаната с нея корупция в съвременна България, посочени са основните им проявни форми и прилаганите стратегии и методики за измерване, превенция и контрол. Фокусирано е върху комплекса “контрабанда/корупция” в контекста на съвременната криминогенна ситуация в страната и увеличаващата се трансграничност на престъпността. Проблемът съзнателно е обособен като национален феномен, привидно изваден от глобалната

престъпност, така че трансграничността да се разглежда като етап от превръщането на явлението в транснационално – последната степен на криминалната глобализация.

С оглед на превантивната политика и необходимостта от контрол върху контрабандата и корупцията авторите са съобразили своите становища с принципите на Политическата декларация и Глобалния план за действие от Неапол 1994 г.

Публикацията е част от усилията на експерти на Коалицията, представители на специализирани държавни институции, научни работници и разследващи журналисти, насочени към ограничаване на корупционните практики, и като част от тази цел – пресичане на контрабандните канали и следователно прекъсване на връзката между трансгранична престъпност и скрита икономика в страната.